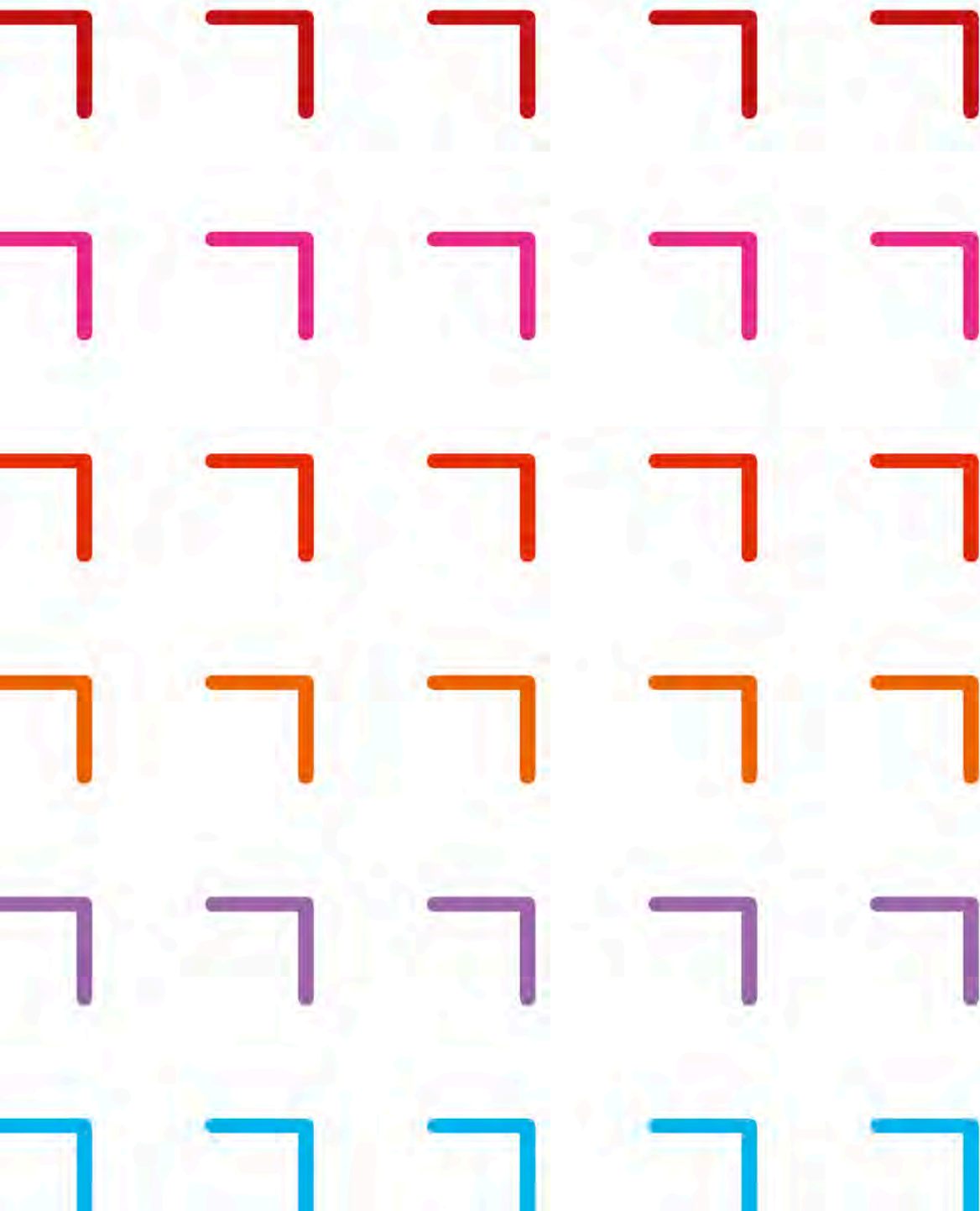

ADVIES 161
EEN STRATEGISCHE VISIE
OP DE INTERNATIONALISERING
VAN HET VLAAMSE
WETENSCHAPS- EN
INNOVATIEBELEID
22 SEPTEMBER 2011

ADVIES 161
EEN STRATEGISCHE VISIE
OP DE INTERNATIONALISERING
VAN HET VLAAMSE
WETENSCHAPS- EN
INNOVATIEBELEID
22 SEPTEMBER 2011

INHOUD

EXECUTIVE SUMMARY

INLEIDING

1. **CONTEXT**
2. **WERKWIJZE**
3. **SITUERING BINNEN HET BELEIDSTRAJECT**
4. **KRACHTLIJNEN**

OVERZICHT VAN KNELPUNTEN VOOR INTERNATIONALE SAMENWERKING

ADVIES

1. **EEN STRATEGISCHE VISIE OP INTERNATIONALISERING**
2. **AANZET TOT IMPLEMENTATIE VAN DE STRATEGISCHE VISIE**

EXECUTIVE SUMMARY

Het Europese en internationale wetenschaps-, onderzoeks- en innovatiebeleid is beland in een periode van grote veranderingen. Er is een tendens waar te nemen om het beleid in stijgende mate af te stemmen op de 'grote' maatschappelijke uitdagingen die zich momenteel in de wereld stellen, zoals vergrijzing, klimaat en energie. Daarnaast wordt er in Europa geëxperimenteerd met initiatieven voor publiek-publieke samenwerking en publiek-private samenwerking en zal het 'oude' Europese kaderprogramma (KP) opgaan in het nieuwe 'Common Strategic Framework' (CSF). Dit Gemeenschappelijk Strategisch Kader zal een aantal belangrijke wijzigingen met zich meebrengen.

Vlaanderen is op dit moment niet voorbereid op deze trends en veranderingen. Het ontbreekt Vlaanderen tot op heden aan een strategie op basis waarvan de Vlaamse O&O-besluitvormingsmechanismen, -instrumenten en -financiering afgestemd kunnen worden op deze Europese/internationale ontwikkelingen.

Vlaanderen moet zich proactief opstellen en mee de Europese agenda bepalen, dit om ervoor te zorgen dat de Europese prioriteiten blijven aansluiten bij de Vlaamse prioriteiten, en niet omgekeerd. Dit vereist dat Vlaanderen zijn prioriteiten duidelijk definieert, keuzes maakt en zijn internationaal instrumentarium hierop afstemt. Aanpassingen aan het VIGI en andere knelpunten moeten bijgevolg in functie staan van een overkoepelende strategische visie over hoe Vlaanderen zich internationaal wil positioneren, en mogen niet ad hoc gebeuren.

De cruciale elementen in deze strategische visie zijn (1) inzetten op de uitbouw van én de Vlaamse innovatiebasis én de Vlaamse kennisbasis, en (2) het uitwerken van een coherent afwegingskader/referentiekader op basis waarvan systematisch thematische keuzes gemaakt kunnen worden. Aanzet hiertoe vormt het 'Triple Leverage'-model dat de VRWI in zijn 'Advies 153ter' ter invulling van het groeipad naar de 1%-norm voor O&O in juni 2011 heeft voorgesteld. Door op dit model thematische prioriteiten te superponeren kan een verantwoord afwegingskader uitgewerkt worden. De VRWI neemt zich voor om tegen het eind van dit jaar deze oefening te maken, vertrekkend van de VRWI-clusters, de VRWI-speerpunten, de innovatieknooppunten en de VRWI-innovatieregiegroepen.

Het afwegingskader vormt het instrument waaraan potentiële Vlaamse participaties aan Europese en internationale programma's zullen worden afgetoetst, met inbegrip van grote onderzoeksinfrastructuurprogramma's. De VRWI adviseert om deze toetsing te laten

gebeuren door een coördinerend overlegorgaan voor internationalisering, en niet door elk agentschap afzonderlijk. De VRWI ziet voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd in dit overlegorgaan.

In afwachting van het referentiekader dienen nu reeds enkele aanpassingen voorbereid te worden door de beleidsmakers en agentschappen. De VRWI ziet alvast volgende prioriteiten:

Ten eerste moet in voldoende cofinanciering voorzien worden voor deelname aan Europese en internationale programma's. Indien hiertoe enkel bestaande middelen verschoven worden en geen bijkomende middelen voor cofinanciering ter beschikking gesteld worden, dan dreigen het behoud en de verdere uitbouw van een brede Vlaamse basis voor onderzoek en innovatie in verdrinking te komen.

Ten tweede moeten de instrumenten aangepast worden. Zo moet er binnen het IWT ruimte gecreëerd worden voor een nieuwe financieringslijn voor strategisch onderzoek (IGSB of Internationaal Gericht Strategisch Basisonderzoek) met een eigen budget en eigen modaliteiten voor internationalisering. Kennisinstellingen moeten immers ook op regionale financiering kunnen rekenen om deel te nemen aan Europese netwerken met een industriële finaliteit zonder deelname van een Vlaams bedrijf. Ze moeten in de mogelijkheid zijn om onderzoek te verrichten met het oog op het realiseren van doorbraken in domeinen die strategisch geacht worden voor Vlaanderen, maar zonder dat op korte termijn Vlaamse industriële valorisatie beoogd of ingepland wordt door een Vlaamse industriële actor. De deelname van industriële partners aan deze nieuwe IWT-financieringslijn moet mogelijk zijn, zij het met inachtneming van het strategische karakter van het programma. De nieuwe budgetlijn moet ingevuld worden met bijkomende middelen opdat ze niet ten koste zou gaan van bestaande instrumenten.

Naast het IWT heeft ook het FWO nood aan een nieuwe financieringslijn voor de strategische cofinanciering van Europese/internationale programma's van niet-gericht onderzoek. Deze nieuwe budgetlijn moet volledig onafhankelijk blijven van de nu bestaande kanalen voor niet-gericht onderzoek. Ook hiervoor moet in extra middelen voorzien worden. Om excellentie in Vlaanderen bijkomend te stimuleren is de VRWI overigens van mening dat de agentschappen de 'peer review'-evaluaties die door internationale gremia worden gebruikt bij de beoordeling van Europese/internationale projectaanvragen, ten volle moeten benutten om internationale competitie ook in Vlaanderen te laten spelen.

De regelgevende modaliteiten van de Herculesstichting moeten herbekeken worden, dit om ervoor te zorgen dat Vlaamse bedrijven als volwaardige partners deel kunnen nemen aan grote onderzoeksinfrastructuurprogramma's en om ervoor te zorgen dat de Herculesstichting kan samenwerken met haar buitenlandse zusteragentschappen. Momenteel zijn de regels hiertoe te beperkend.

Verder is het belangrijk de Europese ontwikkelingen omtrent IP-regels nauwlettend te volgen en mee pro-actief de Vlaamse belangen in deze discussie te verdedigen. De VRWI pleit er tevens voor om in Vlaanderen op zoek te gaan naar flexibele benaderingen en/of richtinggevende principes, die de eis tot valorisatie in Vlaanderen in de toekomst op een systematische, doch individuele wijze kunnen evalueren, zoals o.a. het hanteren van een ecosysteembenadering of een soort van subsidiariteitsprincipe.

Daarbovenop moet Vlaanderen sterker doordrongen worden van de nood aan clustervorming, een aanpak die in de Europese Unie van toenemend belang is en wellicht onontbeerlijk wordt voor de absorptie van financiële steun in het CSF. Enkele uitzonderingen buiten beschouwing gelaten, kreeg dit proces in Vlaanderen totnogtoe te weinig aandacht. Het is essentieel dat Vlaanderen organisatieverbanden die zich kunnen inschakelen in de Europese clusterbenadering, verder en beter ondersteunt, dit met het oog op deelname aan de Europese programma's binnen het CSF.

Een belangrijk element in het internationaliseren en Europeaniseren van het Vlaamse wetenschaps- en innovatielandschap (W&I-landschap) dat blijvend aandacht moet krijgen, is het verhogen van de internationale mobiliteit in Vlaanderen, en dit in twee richtingen: uitzuren van eigen onderzoekers naar het buitenland én verwelkomen van buitenlandse onderzoekers in Vlaanderen. De versoepeling van de taalwetgeving in het hoger onderwijs is hierbij een cruciale factor. Al sinds zijn 'Advies 117' van maart 2008, dringt de VRWI hier herhaaldelijk op aan. Wil Vlaanderen zichzelf geen kansen ontnemen, dan kan de implementatie hiervan echt niet langer uitblijven.

Tot slot stelt de VRWI dat de kanalen voor Vlaamse deelname aan de Europese/internationale besluitvorming transparanter moeten. Tegelijkertijd moeten ze maximaal benut worden zodat de Vlaamse eisen aan de internationale/Europese onderhandelingstafels gehoor vinden.

INLEIDING

1. CONTEXT

Het Europese en internationale wetenschaps-, onderzoeks- en innovatiebeleid is beland in een periode van grote veranderingen. Binnen de Europese Unie is er een ontegensprekelijke evolutie naar een onderzoeksbeleid dat geïnspireerd en mogelijk geleid wordt door grote maatschappelijke uitdagingen. Daarenboven experimenteert de Europese overheid met initiatieven voor publiek-publieke samenwerking en publiek-private samenwerking (PPP) binnen en in de marge van het huidige EU-Kaderprogramma (EU-KP), en in het raamwerk van de ERA ('European Research Area'). Verwacht kan worden dat deze vormen van samenwerking zullen worden bestendigd en zelfs uitgebreid in de toekomst.

Er is in Vlaanderen nood aan een strategische visie ten aanzien van deze Europese/internationale evoluties. Een groot aantal van deze maatschappelijke uitdagingen stelt zich immers ook in Vlaanderen. Daarom is het belangrijk dat de Vlaamse actoren zich optimaal kunnen engageren in de nieuwe initiatieven die deze uitdagingen willen aangaan. Momenteel is dit niet het geval. Het huidige Vlaamse Internationaal Gerichte Instrumentarium (VIGI) is nog niet in die mate aangepast dat de Vlaamse kennisinstellingen en bedrijven een prominente rol kunnen spelen op de internationale scène, in het bijzonder in de nieuwe initiatieven voor PPP.

2. WERKWIJZE

De basis voor voorliggend advies werd gelegd door de ad hoc VRWI-Werkgroep 'Europese Samenwerking' onder leiding van Anne Adams, die in november 2010 een discussietekst over het VIGI afleverde aan de VRWI. In deze tekst werden de tekortkomingen met betrekking tot het VIGI aangeduid, alsook enkele mogelijke pistes tot oplossing voorgesteld. Deze discussietekst werd verder besproken in het Dagelijks Bestuur van de VRWI, de Commissie Innovatiebeleid (CIB) en de Commissie Wetenschapsbeleid (CWB) en leidde tot voorliggend advies.

3. SITUERING BINNEN HET BELEIDSTRAJECT

Voorliggend advies moet gelezen worden in samenhang met eerder door de VRWI uitgebrachte adviezen, meer specifiek 'Advies 153ter' ter invulling van het groeipad naar de 1%-norm voor O&O (juni 2011) en 'Advies 158' naar aanleiding van de conceptnota over de stroomlijning van het gerichte innovatiebeleid 'Innovatiecentrum Vlaanderen' (juli 2011).

Deze conceptnota tekent een algemeen kader uit voor het Vlaamse O&O-instrumentarium met betrekking tot het gerichte onderzoek. Het internationaliseren/europeaniseren van dit instrumentarium vormt binnen dit breed conceptueel kader een belangrijk, niet te verwaarlozen onderdeel. De VRWI heeft de ruime aandacht hiervoor in de conceptnota dan ook verwelkomd in zijn 'Advies 158'. De nota geeft immers een eerste aanzet tot het optimaal afstemmen van de Vlaamse O&O-initiatieven op de Europese/internationale initiatieven.

Eveneens heeft de VRWI zijn tevredenheid uitgedrukt over het feit dat de nota aankondigde dat de VRWI betrokken zou worden bij het verder concretiseren van de internationalisering van dit Vlaamse 'innovatiecentrum'. Zo stelt de nota dat er een visie op het VIGI zal ontwikkeld worden, gebaseerd op een uitgebreid VRWI-advies hieromtrent (Conceptnota 'Innovatiecentrum Vlaanderen', p. 32). Voorliggend VRWI-advies biedt hierop het antwoord.

4. KRACHTLIJNEN

Vlaanderen moet zich proactief opstellen en mee de Europese agenda bepalen om ervoor te zorgen dat de Europese prioriteiten blijven aansluiten bij de Vlaamse prioriteiten, en niet omgekeerd. Dit vereist dat Vlaanderen zijn prioriteiten duidelijk definieert, keuzes maakt en zijn internationaal instrumentarium hierop afstemt. Aanpassingen aan het VIGI en andere knelpunten moeten bijgevolg in functie staan van een overkoepelende strategische visie over hoe Vlaanderen zich internationaal wil positioneren. Ze mogen niet ad hoc gebeuren.

De VRWI ziet volgende elementen als cruciaal in deze strategische visie:

- (1) Voor het internationaliseren van zijn onderzoek moet Vlaanderen inzetten op de uitbouw van én zijn innovatiebasis én zijn kennisbasis.
- (2) Eveneens moet Vlaanderen een coherent afwegingskader/referentiekader opstellen op basis waarvan systematisch thematische keuzes gemaakt kunnen worden, die regelmatig op hun waarde geëvalueerd worden.

Hoewel voorliggend advies zich voornamelijk op de Europese Unie richt, dient de beschreven problematiek in het bredere internationale en globale kader gezien te worden.

Dit advies is als volgt opgebouwd. Eerst wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste knelpunten die zich momenteel stellen in het Vlaamse W&I-landschap voor wat internationale samenwerking betreft. Vervolgens schuift de VRWI in zijn advies oplossingen naar voor om deze knelpunten weg te werken.

OVERZICHT VAN KNELPUNTEN VOOR INTERNATIONALE SAMENWERKING

A. THEMATISCHE 'VERTICALE' EUROPESE PROGRAMMA'S VERSUS 'HORIZONTALE' VLAAMSE INSTRUMENTEN

De huidige structuur van het Vlaamse internationaal gerichte instrumentarium is hoofdzakelijk 'horizontaal'. Hiermee wordt bedoeld dat de overheid via steunagentschappen of via dotaties (in eigen beheer bij de actoren) middelen verleent ter ondersteuning van onderzoek bij bedrijven, onderzoeksinstellingen, strategische onderzoekscentra en andere kennisactoren, waarbij de onderzoeksthema's 'bottom up' door de kennisactoren bepaald worden.

Het Europese O&O-instrumentarium, uitgezonderd de ERC-fondsen ('European Research Council') en de 'Marie Curie'-fondsen, is echter 'top down' en dus thematisch opgevat. Bovendien gaat het binnen Europa in stijgende mate om zogenaamde 'grote' programma's.

De bestaande Vlaamse O&O-benadering is hieraan niet aangepast. Het ontbreekt Vlaanderen aan strategische keuzes, waarbij duidelijk ingezet wordt op het uitbouwen van een beperkt aantal Vlaamse sterktes en versnippering van middelen wordt tegengegaan. Voorliggend advies pleit er dan ook voor om een referentiekader op te stellen waarbinnen deze keuzes kunnen worden gemaakt.

B. GEBREK AAN VOLDOENDE COFINANCIERING VANUIT VLAANDEREN

1. Met Vlaamse cofinanciering voor internationale O&O-initiatieven wordt bedoeld: bestaande en bijkomende Vlaamse middelen die al dan niet geoormerkt worden ingezet ten behoeve van Europese/internationale initiatieven in publiek-publieke samenwerking en publiek-private samenwerking.

2. Momenteel is de Europese Unie het Meerjarig Financieel Kader (MFK) aan het uittekenen voor het komende decennium (de periode 2013-2020). Binnen dit kader zullen ook de Europese O&O-middelen begroot worden voor de diverse Europese programma's zoals JPI's, JTI's, EIP's, ESFRI's, EIT-KIC's, KET's, enz. binnen het 'Common Strategic Framework' (CSF). In vergelijking met het huidige Kaderprogramma (KP-7) liggen er een aantal belangrijke wijzigingen in het verschiet.

Zo zou in het CSF ook een deel van de Europese structuurfondsen benut kunnen worden voor de uitbouw van kenniscentra in alle lidstaten. Totnogtoe vloeiden de Europese structuurfondsen vooral naar de 'nieuwe' lidstaten. Het CSF voorziet nu dat een deel van deze middelen (10 tot 20 procent) ook aan 'oude' lidstaten (waaronder België) toegekend zou kunnen worden voor de uitbouw van kenniscentra en onderzoeksinfrastructuur, weliswaar mits voorwaarden (zoals bijv. voldoende bewijs van 'excellentie' en/of 'smart specialisation'). Het gaat hier om omvangrijke bijkomende O&O-middelen. In de praktijk zou het verschuiven van een deel van de structuurfondsen neerkomen op een quasi verdubbeling van de middelen die momenteel binnen het huidige KP-7 voorzien worden. Daarnaast zouden deze middelen van belang kunnen zijn voor het stimuleren van regionale ontwikkeling in Vlaanderen.

3. Bovendien is het nu reeds zeker dat Europa bij de toekenning van de O&O-middelen al op voorhand een financieel engagement zal vragen van de landen/regio's die wensen deel te nemen aan een bepaald programma. Concreet betekent dit dat elke geïnteresseerde deelnemer (land/regio), alvorens te kunnen instappen in een programma (bijv. in een 'Innovation Partnership'), al duidelijk zal moeten aangeven hoeveel cofinanciering hij aan het programma kan en wil bijdragen. Vlaanderen is hier momenteel niet op voorbereid, noch qua instrumenten, noch qua beslissingsmechanismen, noch qua financiering. Totnogtoe gebeurde de toewijzing van Vlaamse middelen aan grote Europese projecten op een ad hoc manier. Zo werd op de valreep in Vlaanderen 1 miljoen euro steun gevonden voor deelname aan het 'Joint Programming Initiative (JPI) on Neurodegenerative Diseases, in particular Alzheimer's Disease'.

4. De VRWI is van mening dat Vlaanderen zich beter op de Europese initiatieven en tendensen moet voorbereiden, opdat het in de toekomst op een meer strategische en systematische wijze de deelname van Vlaamse kennisactoren aan Europese initiatieven kan verzekeren. Er bestaat in Vlaanderen immers een brede consensus dat deelname aan deze Europese initiatieven belangrijk is voor de creatie van een Vlaamse kenniseconomie (opbouw IP, kritische massa, enz.). Wil de Vlaamse Regering dit ook effectief bewerkstelligen en deelname aan Europese programma's mogelijk maken voor de diverse Vlaamse kennisactoren, dan moet ze voldoende cofinanciering waarborgen. Zo niet, dreigen de Vlaamse kennisactoren de Europese trein te missen en *de facto* uitgesloten te worden van JPI's, JTI's, EIP's, ESFRI's, EIT-KIC's, KET's, enz.

C. HIATEN IN HET HUIDIGE INSTRUMENTARIUM

Het huidige instrumentarium is onvoldoende aangepast om een optimale cofinanciering te garanderen aan Vlaamse onderzoeksactoren die willen participeren in Europese/internationale programma's. Vlaanderen heeft momenteel geen afzonderlijke, krachtige financieringslijnen om deelname aan grote Europese platformen en programma's te ondersteunen. Evenmin zijn de Vlaamse reguliere kanalen voldoende aangepast aan de Europese context om op een soepele manier op interessante projecten te kunnen inspelen. Dit geldt zowel voor consortia van bedrijven als voor kennisinstellingen, zoals in volgende punten wordt geïllustreerd.

1. Zo is er wat betreft de kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten) een hiaat in het IWT-instrumentarium. Het IWT kan momenteel slechts in geringe mate, afhankelijk van de finaliteit van het netwerk, aan hun vraag tegemoet komen via het SBO-programma. Dit programma kan in essentie enkel aangewend worden voor strategisch onderzoek. Voor deelname aan netwerken met een eerder industriële finaliteit of een gemengde strategische en industriële finaliteit, is dit problematisch. Zo stellen er zich bijv. binnen 'Joint Technology Initiatives' (JTI's), maar ook binnen bepaalde ERA-netten, problemen wanneer een kennisinstelling wil deelnemen aan een netwerk met een duidelijke industriële finaliteit zonder deelname van een Vlaams bedrijf. In het IWT-kanaal voor O&O-bedrijfssteun is dit niet mogelijk. Nochtans kan een dergelijke deelname ook een meerwaarde vormen voor Vlaanderen. Het uitvoeren van onderzoek in een internationale context geeft de kennisinstellingen de mogelijkheid om kennis op te bouwen en IP te verwerven. In een later stadium kan deze verworven IP dan leiden tot 'spin-offs', 'spin-outs' of tot andere samenwerkingsverbanden met Vlaamse bedrijven. Het is met andere woorden de bedoeling om IP/kennis op te bouwen die later in Vlaanderen benut kan worden en tot nieuwe initiatieven kan leiden. De voorwaarde bij uitstek om IP te kunnen opbouwen is Europese/internationale netwerking en samenwerking. Vlaanderen op zichzelf is hiertoe ontoereikend.

2. Eveneens is het op dit moment zeer moeilijk om met IWT-financiering het R&D-centrum van een bedrijf naar Vlaanderen te halen of in Vlaanderen te behouden, omdat de eis tot valorisatie soms behoorlijk streng geïnterpreteerd wordt. Elk project dat een beroep wil doen op IWT-steun moet overtuigend bewijs leveren dat de IWT-steunfondsen (de 'kosten') op termijn tot positieve economische effecten in Vlaanderen (tot 'baten') zullen leiden, i.e. voldoende bijkomende of behoud van werkgelegenheid zullen creëren, enz. Het IWT legt met andere woorden bij elke aanvraag de kosten en de baten in de weegschaal. Als de Vlaamse baten niet doorwegen, kan het IWT geen steun toekennen.

Omdat deze eis behoorlijk streng geïnterpreteerd wordt, vormt ze al bij al geen stimulans voor bedrijven om hun R&D-centrum in Vlaanderen te vestigen, of in Vlaanderen te houden. Het kan een handicap vormen - naast andere ongunstige elementen – in het overtuigen van bedrijven om hun R&D naar Vlaanderen te brengen. Eveneens kan deze eis er – samen met andere factoren - toe leiden dat bedrijven op termijn geleidelijk aan hun R&D uit Vlaanderen zullen wegtrekken en verplaatsen naar meer gunstige regio's in de wereld, waar ze wel op steun of op meer steun kunnen rekenen, en waar er eventueel minder strenge verplichtingen tot valorisatie bestaan. Dit zou een negatieve impact kunnen hebben op het behoud van voldoende kennis en strategische IP in Vlaanderen, en indirect ook op de werkgelegenheid.

3. Ook voor wat deelname aan Europese/internationale programma's betreft inzake niet-gericht onderzoek, zijn er knelpunten in het huidige instrumentarium. Het FWO beschikt vandaag over onvoldoende cofinanciering om een optimale en strategische deelname aan Europese programma's voor niet-gericht onderzoek te kunnen garanderen. Bovendien ondervinden de extra-universitaire post-initiële instellingen (zoals het Instituut voor Tropische Geneeskunde en andere) binnen de huidige FWO-regels moeilijkheden om deel te kunnen nemen aan interessante ERA-netten. Ze kunnen dit vandaag enkel in ondergeschikte associatie met een Vlaamse universiteit.

D. BEPERKENDE IP-REGELING

1. De VRWI is bezorgd over de ontwikkelingen wat betreft IP op het Europese niveau en meer specifiek over de aanbevelingen in het recent gepubliceerde KET-rapport ('Key Enabling Technologies') van juni 2011. In dit rapport stelt de 'High Level Group' (HLG) dat de Europese regels voor deelname aan het CSF versterkt moeten worden om aldus de technologische kennis aanwezig in de EU beter te kunnen beschermen. De EU zou inzake haar IP-beleid het 'in Europe first'-principe moeten promoten. De consortiumpartners zouden van in het begin bij elk projectvoorstel in een gedegen IP-plan duidelijk moeten aantonen dat de toekenning en het beheer van de eigendomsrechten én de eerste exploitatie van die rechten in de EU gebeurt. Volgens diezelfde HLG zouden aan het einde van elk project regels geïmplementeerd moeten worden die voorrang geven aan een Europese exploitatie van de projectresultaten. Er worden hiervoor verregaande voorstellen naar voor geschoven:

- *For example, the European Commission should have discretion over whether to allow a Public Research Organisation or an industrial company to license such results to a non-EU party and to decide whether reimbursement of all or part of the funding received for the R&D project is required within a reasonable timeframe. Moreover, it should not be possible to sublicense the access rights of industrial companies to the results of the other partners of the consortium. The affiliates' definition should also be restricted to European affiliates in order to avoid circumvention.*
- *Unless otherwise agreed, licenses from public laboratories should only be granted to European based manufacturing industries. In this context, the example of US policy is instructive. A delegation from the European Commission, comprising representatives from DG Research and DG Enterprise & Industry visiting the USA in 2007 highlighted that overall the Bayh-Dole Act (BDA) appeared to have a significant positive effect: "In our opinion the BDA helps to explain the dynamic and efficient system of knowledge and technology transfer from research to the market place in the United States".*

2. Kortom, de HLG stelt het volgende voor: Als een Europese onderzoeksinstituting wil meedoen aan een Europees programma gefinancierd met Europees geld, moeten er waarborgen zijn dat het onderzoekscentrum in kwestie geen licentie kan geven aan een niet-Europees bedrijf. Hoewel de VRWI de uitgangspunten en de motivatie achter deze logica begrijpt, vindt ze de twee bovenstaande denkpistes te verregaand. De VRWI wil er op wijzen dat dit soort voorstellen nefast zou zijn voor onderzoeksactoren, die niet alleen in een Europese context samenwerken, maar ook in belangrijke mate afhankelijk zijn van wereldwijde samenwerkingsverbanden, zoals vaak het geval is in kleine regio's.

3. Ook in Vlaanderen worden er strikte IP-regels gehanteerd. Internationaal actieve Vlaamse bedrijven die O&O-bedrijfssteun krijgen van het IWT en in het buitenland valoriseren door productie, moeten ook valorisatie in Vlaanderen bewijzen, bijv. op basis van bijkomende werkgelegenheid of behoud van werkgelegenheid en/of investeringen in Vlaanderen (o.a. pilootinstallaties voor vervolgonderzoek). Zoals eerder aangehaald (zie punt C) zou dit, indien er niets verandert aan het huidige instrumentarium, in welbepaalde gevallen op termijn kunnen leiden tot een delokalisatie van onderzoek naar het buitenland.

E. DEELNAME AAN GROTE INTERNATIONALE ONDERZOEKSINFRASTRUCTUURPROGRAMMA'S

1. In Vlaanderen ontbreekt er een kader met keuzes op beleidsniveau om te kunnen deelnemen aan grote internationale (Europese, bi- en multilaterale) infrastructuurprogramma's zoals het 'European Strategy Forum on Research Infrastructures' of ESFRI-programma. Er bestaat op dit moment geen systematische benadering om uit te maken aan welke programma's Vlaanderen moet deelnemen, met of zonder financieel engagement, en aan welke niet. De toezegging van Vlaamse financiële steun aan de bouw en exploitatie van de voor Vlaanderen als prioritair beschouwde ESFRI-infrastructuren gebeurde tot dusver eenmalig en ad hoc. Deze infrastructuurprogramma's omvatten zowel fundamenteel onderzoek als toegepast onderzoek en passen bijgevolg zowel in het kader van het FWO als het IWT.

2. Een eerste oefening om tot een lijst te komen van Vlaamse prioriteiten inzake grote Europese onderzoeksinfrastructuurwerken werd reeds uitgevoerd door de Herculesstichting. Deze stichting heeft recent vijf projecten geselecteerd waarvoor een financiële bijdrage door Vlaanderen opportuun wordt geacht. Deze lijst ligt ter validatie voor aan de minister van Wetenschap en Innovatie.

3. Een ander knelpunt dat zich in dit domein stelt, is de deelname van Vlaamse *bedrijven* aan grote internationale onderzoeksinfrastructuurprogramma's. Dit potentieel kan totnogtoe niet aangeboord worden in Vlaanderen omdat de regelgeving betreffende het instrumentarium van de Herculesstichting beperkingen oplegt. De Vlaamse regelgeving beperkt eveneens de mogelijkheden tot samenwerking van de Herculesstichting met haar buitenlandse zusteragentschappen.

F. EUROPESE 'INNOVATIECLUSTERS' VERSUS VLAAMSE 'CLUSTERS'

1. Sinds enige jaren zet de Europese Commissie in op een clusterbenadering om kennis en innovatie in Europa te stimuleren. Het gaat hier om een beleidsaanpak gebaseerd op de totstandkoming van zogenaamde 'Vernieuwingsclusters' of 'Innovation clusters'. Hoewel er meerdere definities in de Europese Unie circuleren, definieert de 'Community Framework for State Aid for Research and Development and Innovation' deze innovatieclusters als:

“groupings of independent undertakings — innovative start-ups, small, medium and large undertakings as well as research organisations — operating in a particular sector and region and designed to stimulate innovative activity by promoting intensive interactions, sharing of facilities and exchange of knowledge and expertise and by contributing effectively to technology transfer, networking and information dissemination among the undertakings in the cluster.”¹

Dit betekent dat het bij Europese innovatieclusters moet gaan om een groep van bedrijven, economische actoren en kennisinstellingen die in elkaars buurt gelokaliseerd zijn en een voldoende grote schaal bereikt hebben om gespecialiseerde expertise, diensten, vaardigheden, enz. te kunnen ontwikkelen. De ruimtelijke grenzen van de Europese innovatieclusters zijn variabel en vallen niet noodzakelijk samen met politieke grenzen. Het ‘geografische’ aspect in de Europese clusterdefinitie wordt meer in detail als volgt verduidelijkt:

“Cluster geography may be defined by the distance and time that people are willing to travel for employment and that employees and owners of companies consider reasonable for meeting and networking. Geography is therefore not a stable concept but influenced by factors such as travel conditions, cultural identity, and personal preferences. New forms of transport and communication, such as the Internet, are also changing the spatial dimensions of a cluster.”²

2. Vlaanderen heeft tot op heden onvoldoende geanticipeerd op deze Europese beleidsbenadering. Hoewel er binnen Vlaanderen diverse samenwerkingsverbanden bestaan, waaronder ook al enkele die thematisch gericht zijn, hebben deze zich doorgaans nog niet op de Europese kaart geplaatst en/of nemen zij niet altijd even actief deel aan Europees overleg hieromtrent. Voor toekomstige deelname aan de Europese programma’s en het absorberen van fondsen uit het CSF is clustervorming echter onontbeerlijk. Het is dus zaak dat de Vlaamse samenwerkingsverbanden (‘Europese clusters in wording’) zich op korte termijn ook effectief als innovatiecluster bij Europa aanmelden, zodat ze klaarstaan, eens de meer specifieke modaliteiten voor absorptie van financiering door de Europese Commissie vastgelegd worden.

¹ The Concept of Clusters and Cluster Policies and their Role for Competitiveness and Innovation: Main Statistical Results and Lessons Learned’, *Commission Staff Working Document*, SEC (2008) 2637 <http://www.proinno-europe.eu/eca>

² : ‘The Concept of Clusters and Cluster Policies and their Role for Competitiveness and Innovation: Main Statistical Results and Lessons Learned’, *Commission Staff Working Document*, SEC (2008) 2637 <http://www.proinno-europe.eu/eca>

Bovendien maakt de oproep naar 'Smart Specialisation' in Europa het definiëren van Vlaamse sterktes des te dringender.

3. In deze discussie is het belangrijk - om spraakverwarring te vermijden - de Europese 'innovatieclusters' te onderscheiden van de Vlaamse, door de VRWI gedefinieerde 'clusters'. Bij deze laatste gaat het om domeinen/sectoren waarin Vlaanderen sterk staat en die tegelijkertijd binnen een Europese/internationale context in toenemende mate van belang zijn of potentieel hebben. De VRWI heeft die Vlaamse sterktes opgeijst in zes clusters. Het zijn de samenwerkingsverbanden die binnen deze clusters al zijn ontstaan (bijv. de speerpunten) en nog kunnen ontstaan, die als 'Europese innovatieclusters in wording' beschouwd kunnen worden.

G. BEPERKTE INTERNATIONALE MOBILITEIT IN VLAANDEREN

1. Binnen een globale kenniseconomie is het een vereiste dat elke onderzoeker zich op het internationale terrein profileert en internationaal mobiel is. Vanuit een Vlaams perspectief is het dus voor de uitbouw van de kenniseconomie van belang om zowel (1) Vlaamse onderzoekers te stimuleren om voor een periode naar het buitenland te trekken, als (2) buitenlands talent naar Vlaanderen aan te trekken en te behouden. Dit wordt gevat onder de noemer 'internationale mobiliteit in Vlaanderen'. Beide richtingen hebben hun specifieke meerwaarde. Zo zorgt een onderdompeling in een andere instelling (het uitsturen van onderzoekers) vaak voor een verrijking van de onderzoeker en de hem/haar omringende onderzoekseenheid, en leidt het tot nieuwe inzichten, methodes of sterkere samenwerkingsverbanden tussen de uitsturende en ontvangende onderzoeksinstellingen. De voordelen voor Vlaanderen om excellent buitenlands talent aan te trekken (de omgekeerde richting) behoeven geen betoog. In dit opzicht kan een grote internationale mobiliteit van onderzoekers in Vlaanderen de deelname aan Europese en internationale programma's alleen maar faciliteren en ondersteunen. Een grote participatie aan internationale programma's kan op haar beurt ook de internationale mobiliteit in Vlaanderen verhogen.

2. De carrière van onderzoekers is vandaag de dag al veel internationaal mobieler dan vroeger het geval was. Tegelijkertijd heeft de Vlaamse Regering samen met de ondersteunende agentschappen de laatste jaren verschillende acties ondernomen om internationale mobiliteit in Vlaanderen te stimuleren, en dit in beide richtingen. Deze acties laten zich vertalen in stijgende cijfers voor internationale mobiliteit (Zie ECOOM, *Vlaams Indicatorenboek*, Hoofdstuk 4.1 'Internationale mobiliteit van onderzoekers', pp. 62-64). Ondanks deze gunstige tendens bestaan er in Vlaanderen echter nog altijd enkele

knelpunten die internationale mobiliteit belemmeren, zoals in vorige VRWI-adviezen en -aanbevelingen werd aangegeven (zie Advies 153ter 'De de 1%-norm voor O&O: Invulling groeipad' van juni 2011; Advies 125 'Het Europees partnerschap voor onderzoekers' van december 2008 en Aanbeveling 26 'Tijdelijke mobiliteit van onderzoekers tussen kennisinstellingen en bedrijven in Vlaanderen' van januari 2006). Het gaat hier meer specifiek om het aantrekken van niet-EU studenten voor bedrijfsstages en het stimuleren van meer mobiliteit onder de Vlaamse onderzoekers.

H. PROBLEEM OM ALS REGIO IN DE EU GEHOOR TE VINDEN

Europa hoort Vlaanderen niet en Vlaanderen vindt geen gehoor in Europa omdat het beslissingspad lang en onduidelijk is. In de Europese Unie gebeurt veel op het niveau van de lidstaten en niet op het niveau van de regio's. De laatste kunnen zich slechts onrechtstreeks, via het federale niveau, toegang tot de Europese onderhandelingen verschaffen. België hanteert hiertoe een specifiek EU-coördinatiesysteem. Met dit systeem worden de verticale en horizontale structuren en overlegkanalen bedoeld (bijv. interministeriële) op en tussen de gewestelijke, gemeenschaps- en federale niveaus. Deze moeten ervoor zorgen dat de diverse niveaus overeenkomstig hun bevoegdheden aan de Europese besluitvorming kunnen deelnemen. Vooral in domeinen waar er geen sprake is van homogene bevoegdheden, zoals Wetenschap en Innovatie, is onderlinge coördinatie en afstemming zeer belangrijk om tot een verantwoord Belgisch EU-standpunt te komen. Ondanks het bestaan van dit coördinatiesysteem worden de Vlaamse belangen toch vaak niet of onvoldoende verdedigd op het Europese niveau. Het Belgisch/Vlaams systeem voor EU-beleidsvoering inzake Wetenschap en Innovatie mist efficiëntie en transparantie en wordt niet optimaal benut. Hierdoor is er nauwelijks sprake van het tijdig en proactief 'uploaden' van Vlaamse preferenties naar 'Brussel' en het actief sturen van de Europese innovatie-agenda en haar onderzoeksinitiatieven.

ADVIES

1. EEN STRATEGISCHE VISIE OP INTERNATIONALISERING

Zoals in de inleiding aangegeven, pleit de VRWI voor een overkoepelende visie om de voorgaande knelpunten te remediëren. De VRWI ziet volgende elementen als cruciaal in deze visie:

- (1) inzetten op de uitbouw van én de innovatiebasis én de kennisbasis;
- (2) het uitwerken van een coherent afwegingskader/referentiekader op basis waarvan systematisch thematische keuzes gemaakt kunnen worden, die op regelmatige basis op hun waarde geëvalueerd worden.

1.1. Internationalisering van én de innovatiebasis én de kennisbasis

1. Vlaanderen is een regio die niet kan terugvallen op een rijkdom aan grondstoffen. Dit is één van de redenen waarom Vlaanderen zich positioneert als een kennisregio en -economie en deze verder wil uitbouwen. Om de economische activiteit in Vlaanderen op een duurzame manier te stimuleren moet de Vlaamse O&O-steun, ook voor internationale samenwerking, ingezet worden om de Vlaamse innovatiebasis én kennisbasis te versterken. 'Kennisbasis' wijst hier op processen van kennisopbouw en -creatie die pas op langere termijn of onrechtstreeks tot valorisatie in Vlaanderen leiden. Met 'innovatiebasis' wordt verwezen naar dichterbij de markt liggende processen die tot valorisatie op korte termijn leiden. De VRWI stelt dat het opbouwen van de kennisbasis bij internationalisering in de toekomst niet in de verdrukking mag komen. Investeren in de kennisbasis creëert immers ook directe werkgelegenheid, en kan bovendien op langere termijn bedrijvigheid naar Vlaanderen halen en leiden tot bijkomende tewerkstelling en dit op een duurzame manier.

2. Bij het uittekenen van de strategie waarbij én de innovatiebasis én de kennisbasis worden versterkt, is het belangrijk rekening te houden met het waardeketen-denken. Het feit dat Vlaanderen als kleine regio weinig coherente waardeketens bezit, dwingt Vlaanderen tot een heel ander soort beleid dan landen (zoals Duitsland) die wel over volledige waardeketens beschikken. Vlaanderen moet dus voornamelijk zijn sterktes sterker maken, enerzijds om in bestaande waardeketens zijn plaats op te eisen en te behouden, en anderzijds om in te spelen op nieuwe waardeketens, dit via de innovatieknooppunten.

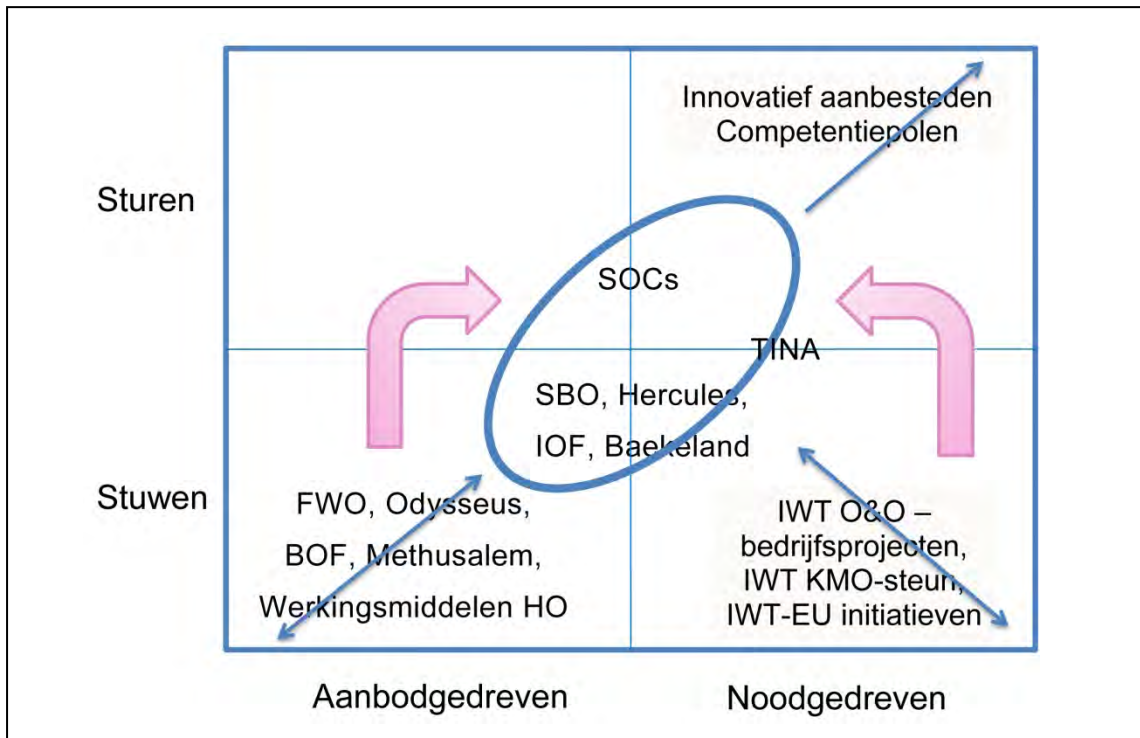
1.2. Uitwerken van een coherent afwegingskader voor internationalisering (knelpunt A)

Voor de uitbouw van de innovatie- en kennisbasis moet het Europese beleid worden ingezet om zwaartepuntvorming op regionaal niveau te stimuleren. Het gaat hierbij om drie zwaartepunten met sterke onderlinge interactie: economische, maatschappelijke en wetenschappelijke. De Europese initiatieven bieden kansen om voor deze zwaartepunten meer massa te creëren door Europese financiering als hefboom te gebruiken. Ze bieden eveneens kansen om tot een meer gefocust O&O-beleid te komen door nationale en internationale prioriteiten aan elkaar te verbinden.

Vlaanderen moet durven prioriteiten stellen en thematische keuzes maken, zowel in zijn regionale werking als in zijn Europese en internationale profilering. Hiertoe is een coherent referentiekader onontbeerlijk. De uitbouw van een duidelijk afwegingskader, waarbinnen thematische keuzes worden gemaakt, zal Vlaanderen meer slagkracht geven op internationaal vlak en toelaten af te stappen van een ad hoc aanpak. In dit opzicht heeft de VRWI al een goede aanzet gegeven met de VRWI-verkenningsoefening, het VRWI-speerpuntentraject, het 'matchen' hiervan op de grote maatschappelijke uitdagingen via de innovatieknooppunten, en de VRWI-innovatieregiegroepen. Recent heeft de VRWI in zijn 'Advies 153ter' het 'Triple Leverage'-model (zie Afbeelding 1) voorgesteld dat de samenwerkingsverbanden die kunnen ontstaan binnen de innovatieknooppunten linkt aan het O&O-instrumentarium. Hierin worden drie complementaire financiële hefbomen gemobiliseerd: (1) een combinatie van TINA-middelen en/of gerichte O&O&I-middelen, (2) de 'bottom-up' kanalen, en (3) de Europese middelen.

Door thematische prioriteiten te superponeren op dit model komt men tot een verantwoord afwegingskader. De VRWI neemt zich voor om tegen eind 2011 deze oefening te maken.

Afbeelding 1: het 'Triple Leverage'-model (bron: VRWI-Advies 153ter)

Eens dit gebeurd is, zal het duidelijk zijn op welke thema's Vlaanderen zal focussen, zodat ad hoc evaluatie bij financieringsbeslissingen vermeden wordt. Op deze manier kan Vlaanderen aan snelheid winnen. Bovendien kan Vlaanderen dan naar Europa toe duidelijk zeggen: 'dit zijn de domeinen waarin we excelleren en waarin we mee de Europese agenda willen bepalen'. Het opstellen van zo een strategisch referentiekader zal Vlaanderen met andere woorden toelaten om zich proactief op te stellen ten aanzien van Europese initiatieven.

Tot slot moeten de specifieke modaliteiten van dit referentiekader zo uitgewerkt worden dat dit kader stimulerend kan werken (niet verengend, maar verbredend) en excellente initiatieven bij de Vlaamse kennisactoren 'bottom-up' kan losweken en kan laten doorgroeien.

2. AANZET TOT IMPLEMENTATIE VAN DE STRATEGISCHE VISIE

2.1. Een coördinerend overlegorgaan voor internationalisering

Het afwegingskader dat zal uitgewerkt worden door de VRWI wordt aangeboden als instrument om te beslissen aan welke Europese programma's Vlaanderen zal deelnemen. Deze toetsing moet gebeuren door een coördinerend overlegorgaan en niet door elk agentschap afzonderlijk.

De VRWI ziet voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd in dit overlegorgaan. Uiteindelijk zijn in de VRWI alle actoren vertegenwoordigd: academische instellingen, onderzoeksinstellingen, bedrijfswereld, departement en agentschappen.

2.2. Regelmatige evaluatie van de Vlaamse participatie aan Europese/internationale programma's

Op regelmatige tijdstippen dient de Vlaamse participatie in Europese programma's te worden geëvalueerd en zo nodig bijgestuurd, gebruikmakend van het afwegingskader. Het afwegingskader is uiteraard zelf ook dynamisch en wordt ook regelmatig geüpdatet. Op deze manier wordt verzekerd dat de middelen optimaal ingezet worden. Het is belangrijk dat de partijen die deel uitmaken van de programma's betrokken worden bij de evaluatie.

2.3. Voorzien in voldoende cofinanciering voor deelname aan Europese/internationale programma's (knelpunt B)

In zijn 'Advies 153' over de 1%-norm voor O&O (februari 2011) heeft de VRWI er al op gewezen dat de middelen die momenteel voorzien worden voor O&O ontoereikend zijn indien Vlaanderen de 1%-norm tegen 2020 wil bereiken. Tegelijkertijd biedt de huidige omvang van de bestaande financieringslijnen onvoldoende ruimte voor het cofinancieren van Europese/internationale programma's. Zoals duidelijk gemaakt werd aan de hand van het 'Triple Leverage'-model (VRWI-Advies 153ter van juni 2011) moet Vlaanderen blijven inzetten op drie pijlers: én op excellent wetenschappelijk onderzoek, én op 'bottom-up' innovatie, én op strategische innovatie conform de Europese innovatieclusters en Vlaamse innovatieknooppunten. Inzetten op én de kennisbasis én de innovatiebasis, zowel regionaal als internationaal/Europees vereist voldoende middelen.

Indien er voor deelname aan internationale/Europese programma's enkel bestaande, reguliere middelen verschoven worden, zonder bijkomende middelen voor cofinanciering te

voorzien, dan dreigen het behoud en de uitbouw van een brede Vlaamse basis voor onderzoek en innovatie in verdrukking te komen (behoud en uitbouw van een sterke kennis- én innovatiebasis). Eveneens werd hierboven al aangegeven dat indien de Vlaamse Regering R&D-centra en strategische IP naar Vlaanderen wil halen en/of in Vlaanderen wil behouden, dit voldoende financiële input van overheidswege vereist. Het volgende punt (2.4.) gaat in op de modaliteiten en de wijze waarop die middelen toegekend moeten worden.

2.4. Aanpassing van het Vlaams Internationaal Gericht Instrumentarium (VIGI) (knelpunt C)

Zoals de VRWI in de inleiding benadrukt heeft, moeten de aanpassingen aan het VIGI in functie staan van de overkoepelende strategische visie voor internationalisering. Niettemin kunnen de wijzigingen (inzake financieringslijnen, procedures, modaliteiten, enz.) wel al op dit moment worden voorbereid door de agentschappen. Dit zal hen immers toelaten om, eens de details van het 'Common Strategic Framework' (CSF) duidelijk worden, en de Vlaamse strategische keuzes gekend zijn, de concrete invulling van hun instrumenten en procedures op deze prioriteiten af te stemmen. In dit opzicht dient het uitwerken van het strategische referentiekader parallel te gebeuren aan het aanpassen van het VIGI zodat Vlaanderen maximaal en tijdig is voorbereid op het CSF.

Op basis van de knelpuntenanalyse dringen volgende aanpassingen zich alvast op:

1. Ten eerste, als Vlaanderen via zijn internationale samenwerking niet enkel zijn innovatiebasis wenst te versterken, maar ook zijn kennisbasis, dan moet er ruimte komen binnen het IWT voor een nieuwe financieringslijn voor strategisch onderzoek met een eigen budget voor internationalisering. Kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstellingen) moeten immers ook op (al dan niet gedeeltelijke) regionale financiering kunnen rekenen om deel te nemen aan Europese netwerken met een industriële finaliteit zonder deelname van een Vlaams bedrijf. Ze moeten in de mogelijkheid zijn om onderzoek in een internationale context te verrichten, dat moet leiden tot kennisopbouw en IP-verwerving door de kennisinstelling. De argumentatie kwam al uitvoerig aan bod.

Dit onderzoek moet zich richten op het realiseren van doorbraken in domeinen die strategisch geacht worden voor Vlaanderen, maar zonder dat op korte termijn Vlaamse industriële valorisatie beoogd of ingepland wordt door een Vlaamse industriële actor. Of een thema strategisch is of niet, zal bepaald worden door de aftoetsing aan het in dit

advies voorgestelde referentiekader. Het voorziene tijdsframe voor aanwending is middellange tot lange termijn (5 tot 10 jaar of meer). De kennis en IP moeten beschikbaar blijven voor potentiële aanwending door de Vlaamse industrie op langere termijn en zullen dus niet exclusief overgedragen worden of in exclusieve licentie gegeven worden aan een buitenlandse partner.

De deelname van industriële partners aan deze nieuwe IWT-financieringslijn moet mogelijk zijn, zij het met inachtneming van het strategische karakter van het programma. De finaliteit van hun activiteiten moet ook in dit geval strategische kennisopbouw zijn binnen de context van het referentiekader, uiteraard met het oog op toekomstige valorisatie, maar zonder valorisatieverplichting op korte termijn (zgn. 'pre-business-case' strategisch onderzoek). Er is een mooie rol weggelegd voor de kennisinstellingen om dergelijke strategische bedrijfsdeelnames te faciliteren en zo de uitbouw van hun 'upstream' kennispotentieel te ondersteunen.

Kortom, voor dit specifiek geval is een nieuwe, afzonderlijke financieringslijn binnen het IWT nodig voor Internationaal Gericht Strategisch Basisonderzoek (IGSB) met een eigen budget en eigen modaliteiten. Zowel kennisinstellingen als bedrijven hebben toegang tot deze lijn en hun deelname zal op basis van dezelfde principes en criteria (inzake IP en valorisatie) geëvalueerd worden. De nieuwe budgetlijn moet ingevuld worden met bijkomende middelen opdat ze niet ten koste zou gaan van bestaande instrumenten.

2. Ook het aantrekken van R&D-centra naar Vlaanderen of het behouden ervan in Vlaanderen, vereist aanpassingen aan het IWT-instrumentarium. Zoals hierboven aan bod kwam, vereist dit immers voldoende marge voor flexibiliteit en interpretatie in het IWT om de Vlaamse valorisatie-eis te beoordelen. Een optie hierbij is het hanteren van een ecosysteembenadering, die toelaat om geval per geval grondig de hele context te bestuderen om op basis hiervan een objectief oordeel te kunnen vellen over het al dan niet verlenen van steun aan bedrijven voor hun R&D-werking. Indien de Vlaamse Regering hierop wil inzetten – binnen haar streven naar een kenniseconomie - en actief R&D-centra wil aantrekken of proberen te houden, dan moet dit mogelijk gemaakt worden.

3. Ook wat de deelname aan Europese/internationale programma's van niet-gericht onderzoek betreft, moet er voorzien worden in een nieuwe financieringslijn binnen het FWO. Deze nieuwe budgetlijn voor de strategische cofinanciering van Europese/internationale projecten moet volledig onafhankelijk blijven van de nu bestaande kanalen voor niet-gericht onderzoek. Ook hiervoor moet in bijkomende middelen voorzien worden. Aldus blijft een brede kennisbasis verzekerd, met inbegrip van

nieuwsgierigheidsgedreven, grensverleggend basisonderzoek. Binnen de innovatiecyclus is dit immers een essentieel gegeven.

Tegelijkertijd moeten ook extra-universitaire post-initiële instellingen, zoals het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) en andere, toegang hebben tot deze nieuwe financieringslijn. Volgens de huidige FWO-regels kunnen niet-universitaire kennisinstellingen enkel in associatie met een Vlaamse universiteit deelnemen aan een ERA-net en voor hun deelname financiering aantrekken. Nochtans leveren deze gespecialiseerde instellingen vaak sterke bijdragen aan de thematische ERA's, die ook in het voordeel werken van de universiteiten.

4. De VRWI is tot slot van mening dat de 'peer review'-evaluaties die door internationale gremia gebruikt worden bij de beoordeling van internationale/Europese projectaanvragen, door de Vlaamse agentschappen benut en gevolgd moeten worden, dit om dubbel werk te vermijden. Een bijkomend voordeel hierbij is dat men dan ook in Vlaanderen internationale competitie laat spelen om excellentie te stimuleren. Dit veronderstelt uiteraard dat het om 'open calls' gaat die bovendien transparant verlopen.

2.5. Gunstige IP-regels (knelpunt D)

De VRWI pleit ervoor om de ontwikkelingen aangaande IP-regels op Europees niveau, die hierboven uiteengezet werden, nauwlettend in het oog te houden, ook al lijkt het op dit moment weinig waarschijnlijk dat de verregaande HLG-voorstellen hieromtrent de toets van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) zullen doorstaan.

Tegelijkertijd pleit de VRWI voor een flexibele interpretatie van de huidige IP-regels in specifieke gevallen (zie hierboven 2.4).

Een mogelijke optie kan erin bestaan om bij het beoordelen van de valorisatieverplichting een soort van subsidiariteitsprincipe te hanteren: valorisatie in Vlaanderen/Europa als het kan, buiten Vlaanderen/Europa als het moet. Het inbouwen van een dergelijk principe zou als doel hebben ervoor te zorgen dat al het mogelijke gedaan wordt om valorisatie in Vlaanderen/Europa te bewerkstelligen. Pas als er echt geen partners zijn, moet het ook buiten Vlaanderen/Europa kunnen.

2.6. Deelname aan grote Europese/internationale infrastructuurprogramma's (knelpunt E)

Zoals hierboven al kort vermeld, pleit de VRWI ervoor om ook beslissingen inzake deelname aan grote internationale infrastructuurprogramma's af te toetsen aan het centraal gedefinieerd, strategisch referentiekader dat op korte termijn door de VRWI zal voorgesteld worden, dit om ad hoc beslissingen te vermijden en ook in dit domein gerichte, strategische keuzes te kunnen maken.

Tegelijkertijd moet ervoor gezorgd worden dat Vlaamse bedrijven als volwaardige partners aan deze grote internationale onderzoeksinfrastructuurprogramma's kunnen deelnemen. Hiertoe moet de Vlaamse regelgeving betreffende het instrumentarium van de Herculesstichting herzien worden.

2.7. Stimuleren van Europese clustervorming (knelpunt F)

Vlaanderen moet zich voorbereiden op de Europese 'clusterbenadering', die in de toekomst enkel in belang zal toenemen. Het moet ervoor zorgen dat het klaarstaat en clusters gevormd heeft op het moment dat de concrete uitnodigingen voor deelname aan Europese programma's verschijnen. Voorlopig kreeg dit proces van clustervorming niet altijd de aandacht die het verdient, enkele uitzonderingen buiten beschouwing gelaten.

Concreet betekent dit dat samenwerking binnen en buiten Vlaanderen aangemoedigd moet worden in en tussen waardeketens, zeker waar die momenteel nog ontbreken of onvoldoende geconsolideerd zijn. De Innobarometer van 2006 heeft aangegeven dat de Europese overheden, *in casu* Vlaanderen, hierin een belangrijke faciliterende rol kunnen spelen o.a. door gunstige administratieve procedures, financiële steun voor specifieke projecten, verbeteren van de 'branding' van de regio, taksvermindering voor zowel O&O- als niet-O&O gebonden uitgaven, enz. (http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/FL187_Innobarometer_2006.pdf).

Het is essentieel dat Vlaanderen organisatieverbanden ondersteunt die zich kunnen inschakelen in de Europese innovatieclusterbenadering, dit met het oog op deelname aan de Europese programma's binnen het CSF. De VRWI-clusters, de VRWI-speerpunten en de innovatieknooppunten kunnen hierbij als uitgangspunt benut worden.

2.8. Verhogen internationale mobiliteit in Vlaanderen (knelpunt G)

De VRWI pleit ervoor om verder in te zetten op het verhogen van de internationale mobiliteit in Vlaanderen, dit om deelname aan de Europese/internationale programma's te kunnen faciliteren in de toekomst, wat – zoals vermeld - op zijn beurt de internationale mobiliteit in Vlaanderen kan verhogen. Zoals aangehaald in vorige VRWI-adviezen is hiertoe een integrale gecoördineerde aanpak nodig over de verschillende beleidsniveaus heen waarbij de diverse 'push'- en 'pull'-factoren geoptimaliseerd worden zowel voor Vlaamse onderzoekers als voor buitenlandse onderzoekers. Volgende elementen (niet exhaustief) zijn hierbij belangrijk:

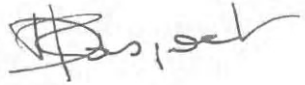
- Sensibiliseren van Vlaamse onderzoekers door 'incentives' en kansen te creëren tot meer internationale mobiliteit;
- Vergemakkelijken van de administratieve formaliteiten, vooral om niet-EU studenten te kunnen aantrekken voor bedrijfsstages;
- Het verzekeren van een aantrekkelijk carrièrepad en statuut en dit op alle onderzoeksniveaus;
- Het creëren van aantrekkelijke 'centers of excellence';
- ...

2.9. Aanpassing van de taalregelgeving in het hoger onderwijs (knelpunt G)

Een zeer belangrijk element om internationale mobiliteit in Vlaanderen te bevorderen is de versoepeling van de taalwetgeving in de masteropleidingen. Al sinds zijn 'Advies 117' over 'De taalregelgeving in het hoger onderwijs' van maart 2008, dringt de VRWI hier herhaaldelijk op aan. Wil Vlaanderen zichzelf geen kansen ontnemen, dan kan de implementatie hiervan echt niet langer uitblijven.

2.10. Verduidelijking van het beslissingspad en maximaal gebruik van overlegkanalen voor Vlaamse deelname aan de Europese besluitvorming (knelpunt H)

De VRWI dringt aan op een duidelijk en efficiënt beslissingspad en een maximaal gebruik van de overlegkanalen en -structuren op en tussen de gewestelijke, gemeenschaps- en federale niveaus voor deelname aan de Europese besluitvorming. De Vlaamse Regering moet inzake Wetenschap en Innovatie, i.e. een niet homogeen bevoegdheidspakket, meer druk uitoefenen op haar vertegenwoordigers aan de EU-onderhandelingstafel om de Vlaamse belangen te verdedigen. Dit zal een meer proactief Vlaams optreden in Europa toelaten, en de Vlaamse prioriteiten sneller gehoor doen vinden in de Europese/internationale context.

Danielle Raspoet
Secretaris

Dirk Boogmans
Voorzitter

VLAAMSE RAAD
VOOR WETENSCHAP
EN INNOVATIE

FLEMISH COUNCIL
FOR SCIENCE
AND INNOVATION

KOLONIËNSTRAAT 56
B-1000 BRUSSEL
WWW.VRWI.BE

T +32 2 212 94 10
F +32 2 212 94 11
INFO@VRWI.BE

D. BOOGMANS | VOORZITTER
D. RASPOET | SECRETARIS

